

Ֆինանսական հաշվետվությունների միջազգային ստանդարտ 6

Օգտակար հանածոների հետախուզում և գնահատում

Նպատակը

- 1 Սույն ստանդարտի նպատակն է սահմանել *օգտակար հանածոների հետախուզման և գնահատման* առումով ֆինանսական հաշվետվությունների պատրաստման մոտեցումները:
- 2 Սույն ՖՀՄՍ-ը, մասնավորապես, պահանջում է՝
  - ա) *հետախուզման և գնահատման ծախսումների* համար գոյություն ունեցող հաշվապահական հաշվառման ընթացակարգերի մասնակի բարեփոխումներ.
  - բ) *հետախուզման և գնահատման ակտիվները* ճանաչող կազմակերպություններից՝ սույն ՖՀՄՍ-ի պահանջների համաձայն դիտարկել այդ ակտիվների արժեզրկված լինելը և չափել ցանկացած արժեզրկում՝ ՀՀՄՍ 36 «Ակտիվների արժեզրկում» ստանդարտին համապատասխան.
  - գ) բացահայտումներ, որոնք որոշակիացնում և բացատրում են կազմակերպության ֆինանսական հաշվետվություններում ներառված՝ օգտակար հանածոների հետախուզման և գնահատման արդյունքում առաջացած գումարները և այդ ֆինանսական հաշվետվություններն օգտագործողներին օգնում հասկանալ ցանկացած հետախուզման և գնահատման ակտիվների ճանաչումից սպասվող ապագա դրամական միջոցների հոսքերի մեծությունը, ժամկետներն ու որոշակիությունը:

Գործողության ոլորտը

- 3 Կազմակերպությունը պետք է սույն ՖՀՄՍ-ը կիրառի իր կողմից կատարված հետախուզման և գնահատման ծախքերի նկատմամբ:
- 4 Սույն ՖՀՄՍ-ը չի կարգավորում օգտակար հանածոների հետախուզմամբ և գնահատմամբ զբաղվող կազմակերպությունների հաշվապահական հաշվառման այլ խնդիրներ:
- 5 Կազմակերպությունը չպետք է սույն ՖՀՄՍ-ը կիրառի հետևյալ կատարված ծախքերի նկատմամբ՝
  - ա) նախքան օգտակար հանածոների հետախուզումն ու գնահատումն իրականացված ծախքերի, օրինակ՝ այն ծախքերի, որոնք կազմակերպությունը կրել է նախքան համապատասխան տարածքն ուսումնասիրելու իրավունքների ձեռքբերումը.
  - բ) այն ծախքերի, որոնք կատարվել են օգտակար հանածոյի արդյունահանման տեխնիկական իրագործելիությունն ու առևտրային կենսունակությունը ցուցադրելուց հետո:

Հետախուզման և գնահատման ակտիվների ճանաչումը

ՀՀՄՍ 8-ի 11-րդ և 12-րդ պարագրաֆներից ժամանակավոր ազատում

- 6 Հետախուզման և գնահատման ակտիվները ճանաչող կազմակերպությունն իր հաշվապահական հաշվառման քաղաքականությունը մշակելիս պետք է կիրառի ՀՀՄՍ 8 «Հաշվապահական հաշվառման քաղաքականություն, փոփոխություններ հաշվապահական հաշվառման գնահատումներում և սխալներ» ստանդարտի 10-րդ պարագրաֆը:
- 7 ՀՀՄՍ 8-ի 11-րդ և 12-րդ պարագրաֆները սահմանում են պարտադիր պահանջների հիմքերը և այն մոտեցումները, որոնք ղեկավարությունը, հաշվապահական հաշվառման քաղաքականություն մշակելիս, պարտավոր է հաշվի առնել ցանկացած երևույթի համար, եթե վերջինիս համար որևէ այլ ՖՀՄՍ-ով կիրառման առանձնահատկություն սահմանված չէ: Պայմանով, որ 9-րդ և 10-րդ պարագրաֆները պահպանվում են, սույն ՖՀՄՍ-ը կազմակերպություններին ազատում է վերոհիշյալ պարագրաֆների կիրառումից հետախուզման և գնահատման ակտիվների ճանաչման և չափման համար հաշվապահական հաշվառման քաղաքականություն մշակելիս:

Հետախուզման և գնահատման ակտիվների չափումը

Չափում՝ ճանաչման պահին

- 8 Հետախուզման և գնահատման ակտիվները պետք է չափվեն սկզբնական արժեքով (ինքնարժեքով):

Հետախուզման և գնահատման ակտիվների սկզբնական արժեքի բաղկացուցիչները

- 9 Կազմակերպությունը պետք է քաղաքականություն սահմանի՝ որոշելու համար, թե հատկապես որ ծախքերն են ճանաչվում որպես հետախուզման և գնահատման ակտիվներ, և հետևողականորեն կիրառի այդ քաղաքականությունը: Նշված որոշումները կայացնելիս կազմակերպությունը պետք է հաշվի առնի այն աստիճանը, որով

ծախքը կարող է վերագրվել որոշակի օգտակար հանածոների հայտնաբերմանը: Ստորև բերված են ծախքերի օրինակներ, որոնք կարող են ներառվել հետախուզման և գնահատման ակտիվների սկզբնապես չափման մեջ (թվարկումն ավարտում չէ՝)

ա) հետախուզման իրավունքների ձեռքբերում.

բ) տոպոգրաֆիական, երկրաբանական, երկրաքիմիական և երկրաֆիզիկական ուսումնասիրություններ.

գ) հետախուզական հորատում.

դ) հորատանցում.

ե) մմուշարկում.

զ) օգտակար հանածոների արդյունահանման տեխնիկական իրագործելիության ու առևտրային կենսունակության գնահատման հետ կապված գործառնություններ:

10 Օգտակար հանածոների մշակման հետ կապված ծախքերը չպետք է ճանաչվեն որպես հետախուզման և գնահատման ակտիվներ: Մշակման արդյունքում առաջացած ակտիվների ճանաչման համար պետք է առաջնորդվել «Հիմունքներ» և ՀՀՄՍ 38 «Ոչ նյութական ակտիվներ» ստանդարտի պահանջներով:

11 Համաձայն ՀՀՄՍ 37 «Պահուստներ, պայմանական պարտավորություններ և պայմանական ակտիվներ» ստանդարտի՝ կազմակերպությունը ճանաչում է օգտակար հանածոների հետախուզում և գնահատում իրականացնելու հետևանքով որոշակի ժամանակահատվածում կրած ցանկացած պարտականություն ապամոնտաժման և տարածքի վերականգնման գծով:

Չափում՝ ճանաչումից հետո

12 Ճանաչումից հետո կազմակերպությունը հետախուզման և գնահատման ակտիվների նկատմամբ պետք է կիրառի սկզբնական արժեքի (ինքնարժեքի) մոդելը կամ վերագնահատման մոդելը: Եթե կիրառվում է վերագնահատման մոդելը (կամ ՀՀՄՍ 16 «Հիմնական միջոցներ» ստանդարտի, կամ ՀՀՄՍ 38 «Ոչ նյութական ակտիվներ» ստանդարտի պահանջներին համապատասխան), ապա այն պետք է համահունչ լինի այդ ակտիվների դասակարգմանը (տե՛ս պարագրաֆ 15-ը):

Փոփոխություններ հաշվապահական հաշվառման քաղաքականությունում

13 Կազմակերպությունը կարող է փոփոխել հետախուզման և գնահատման ծախքերին վերաբերող իր հաշվապահական հաշվառման քաղաքականությունը, եթե այդ փոփոխությունները նրա ֆինանսական հաշվետվությունները կդարձնեն ավելի տեղին՝ օգտագործողների տնտեսական որոշումների կայացման կարիքների համար, և ոչ պակաս արժանահավատ, կամ ավելի արժանահավատ ու ոչ պակաս տեղին՝ այդ կարիքների բավարարման համար: Կազմակերպությունը արժանահավատության և տեղին լինելու հանգամանքի վերաբերյալ դատողությունները պետք է կատարի՝ օգտվելով ՀՀՄՍ 8-ի չափանիշներից:

14 Հետախուզման ու գնահատման ծախքերին վերաբերող հաշվապահական հաշվառման քաղաքականության մեջ կատարած փոփոխությունները հիմնավորելու նպատակով՝ կազմակերպությունը պետք է ցուցադրի, որ այդ փոփոխություններն իր ֆինանսական հաշվետվություններն ավելի են մոտեցրել ՀՀՄՍ 8-ի չափանիշների բավարարմանը, բայց պարտադիր չէ, որ այդ փոփոխությունները լիովին համապատասխանեն նշված չափանիշներին:

Ներկայացում

Հետախուզման և գնահատման ակտիվների դասակարգում

15 Կազմակերպությունը հետախուզման և գնահատման ակտիվները պետք է դասակարգի որպես նյութական կամ ոչ նյութական՝ ձեռք բերված ակտիվների բնույթին համապատասխան, և հետևողականորեն կիրառի այդ դասակարգումը:

16 Որոշ հետախուզման և գնահատման ակտիվներ դիտարկվում են որպես ոչ նյութական (օրինակ՝ հորատման իրավունքները), մինչդեռ մյուսները նյութական են (օրինակ՝ փոխադրամիջոցները և հորատման սարքավորումները): Այն դեպքում, երբ որևէ ոչ նյութական ակտիվ մշակելիս նյութական ակտիվ է սպառվում, սպառումն արտացոլող գումարը ներառվում է այդ ոչ նյութական ակտիվի սկզբնական արժեքում: Այնուամենայնիվ, ոչ նյութական ակտիվի մշակման ժամանակ նյութական ակտիվի օգտագործումն այդ նյութական ակտիվը չի վերափոխում ոչ նյութականի:

Հետախուզման և գնահատման ակտիվների վերադասակարգում

17 Հետախուզման և գնահատման ակտիվն այլևս չի կարող դասակարգվել որպես այդպիսին, եթե արդեն ապացուցելի է օգտակար հանածոյի արդյունահանման տեխնիկական իրագործելիությունն ու առևտրային կենսունակությունը: Հետախուզման և գնահատման ակտիվների արժեքը կվաճի ինչպես համար պետք է դիտարկվի, ինչպես նաև արժեզրկումից առաջացած ցանկացած կորուստ պետք է ճանաչվի մախքան վերադասակարգումը:

Արժեզրկում

Ճանաչում և չափում

- 18 Հետախուզման և գնահատման ակտիվների արժեզրկված լինելը պետք է դիտարկվի, երբ փաստերից և հանգամանքներից բխում է, որ հետախուզման և գնահատման ակտիվի հաշվեկշռային արժեքը կարող է գերազանցել դրա փոխհատուցման գումարը: Երբ առկա են փաստեր և հանգամանքներ, որ հաշվեկշռային արժեքը գերազանցում է փոխհատուցման գումարը, կազմակերպությունը պետք է չափի, ներկայացնի և բացահայտի արժեզրկումից առաջացած ցանկացած կորուստ՝ ՀՀՄՍ 36-ին համապատասխան՝ բացառությամբ ներքոհիշյալ 21-րդ պարագրաֆում նշվածից:
- 19 Սիայն հետախուզման և գնահատման ակտիվների համար դրանց հնարավոր արժեզրկված լինելու հանգամանքը որոշելիս ՀՀՄՍ 36-ի 8-17-րդ պարագրաֆների կիրառման փոխարեն կիրառվում է սույն ՖՀՄՍ-ի 20-րդ պարագրաֆը: 20-րդ պարագրաֆում օգտագործվում է «ակտիվներ» տերմինը, բայց այն հավասարապես կիրառվում է թե՛ առանձին հետախուզման և գնահատման ակտիվների, և թե՛ առանձին դրամաստեղծ միավորների համար:
- 20 Ներքոհիշյալ մեկ կամ մի քանի փաստերի և հանգամանքների առկայությունը վկայում է, որ կազմակերպությունն իր հետախուզման և գնահատման ակտիվների համար պետք է արժեզրկման ստուգում իրականացնի (թվարկումն ավարտուն չէ).
- ա) երբ տվյալ ժամանակաշրջանում լրացել է կամ մոտ ապագայում պետք է լրանա այն ժամկետը, որի ընթացքում կազմակերպությունը իրավունք ունի հետախուզելու համապատասխան տարածքը, և չի սպասվում, որ այն կերկարաձգվի.
  - բ) երբ համապատասխան տարածքում օգտակար հանածոների հետագա հետախուզման և գնահատման հիմնական ծախսեր ոչ բյուջետավորված է, և ոչ էլ պլանավորված.
  - գ) երբ համապատասխան տարածքում օգտակար հանածոների հետախուզումը և գնահատումը չի հանգեցրել օգտակար հանածոների առևտրային առումով կենսունակ քանակությունների հայտնաբերմանը, և կազմակերպությունը որոշել է այլևս չշարունակել այդ տարածքում նմանատիպ գործունեությունների իրականացումը.
  - դ) երբ բավականաչափ տվյալներ կան վկայելու, որ, չնայած համապատասխան տարածքում հնարավոր է անցնել օգտակար հանածոների մշակմանը, հետախուզման և գնահատման ակտիվի հաշվեկշռային արժեքը հաջող մշակման կամ վաճառքի դեպքում անհավանական է, որ ամբողջովին կփոխհատուցվի:
- Այսպիսի ցանկացած դեպքում կամ նմանատիպ դեպքերում կազմակերպությունը պետք է իրականացնի արժեզրկման ստուգում՝ համաձայն ՀՀՄՍ 36-ի: Համաձայն ՀՀՄՍ 36-ի՝ արժեզրկումից առաջացած ցանկացած կորուստ պետք է ճանաչվի որպես ծախս:

Մակարդակի որոշումը՝ հետախուզման և գնահատման ակտիվների արժեզրկված լինելը դիտարկելու համար

- 21 Կազմակերպությունը պետք է սահմանի հետախուզման և գնահատման ակտիվների՝ ըստ առանձին դրամաստեղծ միավորների կամ դրամաստեղծ միավորների խմբերի բաշխման հաշվապահական հաշվառման քաղաքականություն՝ այդ ակտիվների արժեզրկված լինելու դիտարկումն իրականացնելու համար: Յուրաքանչյուր դրամաստեղծ միավոր կամ դրամաստեղծ միավորների խումբ, որին բաշխված է հետախուզման և գնահատման ակտիվը, չպետք է ավելի մեծ լինի, քան գործառնական սեգմենտը՝ ՖՀՄՍ 8 «Գործունակ սեգմենտներ» ստանդարտի համաձայն սահմանված:
- 22 Հետախուզման և գնահատման ակտիվների արժեզրկման ստուգման նպատակների համար կազմակերպության կողմից որոշված մակարդակը կարող է ընդգրկել մեկ կամ մի քանի դրամաստեղծ միավորներ:

Բացահայտում

- 23 Կազմակերպությունը պետք է բացահայտի տեղեկատվություն, որը որոշակիացնում և բացատրում է օգտակար հանածոների հետախուզման և գնահատման արդյունքում առաջացած՝ իր ֆինանսական հաշվետվություններում ճանաչված գումարները:
- 24 23-րդ պարագրաֆի պահանջներին համապատասխանելու համար կազմակերպությունը պետք է բացահայտի՝
- ա) հետախուզման և գնահատման ծախսերին վերաբերող իր հաշվապահական հաշվառման քաղաքականությունը, ներառյալ հետախուզման և գնահատման ակտիվների ճանաչման չափանիշները.
  - բ) ակտիվների, պարտավորությունների, եկամուտների և ծախսերի գումարները, ինչպես նաև օգտակար հանածոների հետախուզման և գնահատման հետևանքով առաջացած գործառնական և ներդրումային դրամական միջոցների հոսքերը.
- 25 Կազմակերպությունը հետախուզման և գնահատման ակտիվները պետք է ներկայացնի որպես ակտիվների առանձին դաս և բացահայտումները կատարի՝ հիմնվելով կամ ՀՀՄՍՍ 16-ի, կամ ՀՀՄՍ 38-ի պահանջների վրա՝ կախված այն հանգամանքից, թե ինչպես են դասակարգվել այդ ակտիվները:

Ուժի մեջ մտնելը

26 Կազմակերպությունը պետք է սույն ՖՀՄՍ-ը կիրառի 2006 թվականի հունվարի 1-ից կամ դրանից հետո սկսվող տարեկան ժամանակաշրջանների համար: Ավելի վաղ կիրառումը խրախուսվում է: Եթե կազմակերպությունը սույն ՖՀՄՍ-ը կիրառում է մինչև 2006 թվականի հունվարի 1-ը սկսվող ժամանակաշրջանների համար, ապա այդ փաստը պետք է բացահայտվի:

Անցումային դրույթներ

27 Եթե 2006 թվականի հունվարի 1-ից առաջ ընկած տարեկան հաշվետու ժամանակաշրջաններին վերաբերող համադրելի տեղեկատվություն ներկայացնելու՝ 18-րդ պարագրաֆի որևէ կոնկրետ պահանջի կատարումն անիրագործելի է, ապա կազմակերպությունը պետք է բացահայտի այդ փաստը: ՀՀՄՍ 8-ում բացատրվում է «անիրագործելի» տերմինը:

Հավելված Ա

Սահմանված տերմիններ

Այս հավելվածը սույն ՖՀՄՍ-ի անբաժանելի մասն է:

հետախուզման և գնահատման ակտիվներ

Որպես ակտիվ ճանաչված **հետախուզման և գնահատման ծախսերն են՝** կազմակերպության հաշվապահական հաշվառման քաղաքականությանը համապատասխան:

հետախուզման և գնահատման ծախսեր

Կազմակերպության՝ **օգտակար հանաժողովների հետախուզման և գնահատման** հետ կապված ծախսերն են նախքան օգտակար հանաժողովների արդյունահանման տեխնիկական իրագործելիությունն ու առևտրային կենսունակությունը ցուցադրելը:

օգտակար հանաժողովների հետախուզում և գնահատում

Որոշակի տարածքում հետախուզումներ իրականացնելու իրավունքների ձեռքբերման պարագայում օգտակար հանաժողովների՝ ներառյալ հանքանյութերի, նավթի, բնական գազի և մնանատիպ չվերականգնվող ռեսուրսների որոնումն է, ինչպես նաև օգտակար հանաժողովների արդյունահանման տեխնիկական իրագործելիության ու առևտրային կենսունակության որոշումը: